

УДК 316.354.4

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Євдокимова Ірина Анатоліївна – в. о. завідувача кафедри соціології управління та соціальної роботи, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології управління та соціальної роботи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 4, пл. Свободи, Харків, 61002, Україна. e-mail: i.yevdokimova@karazin.ua ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-7099-757X>

Вітковська Інна Миколаївна – аспірантка соціологічного факультету, викладач, соціологічний факультет, кафедра соціології управління та соціальної роботи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 4, пл. Свободи, Харків, 61077, Україна, e-mail: i.vitkovskaja@karazin.ua

Yevdokymova Iryna – acting head of Department of Sociology of Management and Social Work, PhD, assistant professor of Department of Sociology of Management and Social Work. V.N.Karazin Kharkiv National University. 4, Svobody sq., Kharkiv, 61002, Ukraine. E-mail: i.yevdokimova@karazin.ua ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-7099-757X>

Vitkovska Inna – PhD student, School of Sociology, Department of Sociology of Management and Social Work, V.N.Karazin Kharkiv National University. 4, Svobody sq., Kharkiv, 61002, Ukraine, e-mail: i.vitkovskaja@karazin.ua

Стаття присвячена аналізу тенденцій розвитку громадських організацій в Україні, які є елементом громадянського суспільства та каталізатором його становлення. Проаналізовано результати статистичних та соціологічних досліджень, які були проведені в Україні з 2014 року Державною службою статистики України, Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, Українським центром економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова, Київським міжнародним інститутом соціології, Європейською дослідницькою асоціацією (ERA) та дослідницьким центром GfK Ukraine щодо кількості зареєстрованих громадських організацій, основних напрямів їхньої діяльності та участі в ній громадян, джерел фінансування, рівня довіри до громадських організацій з боку населення України тощо. На основі вторинного аналізу результатів емпіричних соціологічних та статистичних досліджень визначено головні тенденції розвитку громадських організацій в Україні, а саме: зростання кількості зареєстрованих громадських організацій; збільшення кількості організацій, які орієнтовані на вирішення проблем військовослужбовців, внутрішньо переміщених осіб та громадян, які постраждали від конфлікту на сході України; збільшення обсягів фінансування громадських організацій переважно за рахунок надходжень від міжнародних благодійних організацій-донорів; поширення практик волонтерської діяльності серед населення України; зростання рівня довіри населення України до діяльності волонтерів та громадських організацій тощо.

Ключові слова: громадська організація, волонтерська діяльність, громадянське суспільство, тенденція.

The article is devoted to analysis of the trends of formation of civic organizations in Ukraine as an element of civil society and as a catalyst for its development. In the article the results of statistical and sociological empirical studies that were held in Ukraine since 2014 by State Statistics Service of Ukraine, Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation (DIF), Ukrainian Center for Economic and Political Studies O. Razumkov, Kyiv International Institute of Sociology, European Research Association (ERA) and research center GfK-Ukraine are analyzed. The authors of the article analyzed the data on the number of registered civic organizations, the main directions of their activities, sources of funding, participation of citizens in their activities, the level of trust to civic organizations from the population in order to distinguish the main trends of the development of civic organizations in Ukraine. Based on the secondary analysis of the results of empirical sociological and statistical studies, the article outlines the main trends in development of civic organizations in Ukraine such as: growing of registered civic organizations number; increasing in number of organizations that are focused on solving the problems of servicemen, internally displaced persons and citizens affected by the conflict in eastern Ukraine; increasing in funding of civic organizations mainly by means of revenues from international charity donors; spreading of practices of volunteer activity among Ukrainian population; growing the level of trust among Ukrainian population to volunteer activity and to civic organizations etc.

Keywords: civic organization, volunteer activity, civic society, trend.

Трансформаційні процеси, політична та соціальна нестабільність, а також прагнення України приєднатися до Європейського Союзу вимагають формування відповідальних інститутів громадянського суспільства та покращення якості життя населення. До соціальних інститутів, що сприяють розбудові громадянського суспільства, належать й громадські організації, які є його «ядром», важливою ланкою

інституціоналізації суспільних інтересів та головним посередником між громадою і державою. Вони створюють умови для розвитку громадських ініціатив та покращення якості життя населення. Мета таких організацій – досягнення соціальних, благодійних, культурних, освітніх, наукових цілей, захист прав і законних інтересів громадян, розвиток фізичної культури й спорту, задоволення духовних та інших нематеріальних потреб. Таким чином, актуальність теми зумовлена потребою українського суспільства в дієвих громадських організаціях як елементі громадянського суспільства та каталізаторі його розвитку. В свою чергу це обумовлює й актуальність наукових досліджень громадських організацій в Україні.

Роль громадських організацій в розвитку громадянського суспільства завжди викликала інтерес як в українських, так і в закордонних дослідників. Теоретико-методологічні основи вивчення громадських організацій представлено в працях таких учених, як П. Геррман, Г. Доманські, Дж. Лавілл, Д. Льюїс, В. Пауелл, Р. Патнам, Т. Парсонс, П. Плау, Е. Реверса, Д. Стоун, А. Токвіль, Ш. Фелдман, Дж. Фішер, Р. Хейя та інших. Вітчизняними вченими досліджуються різні аспекти діяльності громадських організацій, а саме: питання сутності та типологізації громадських організацій (В. Бех, О. Ващук, Л. Войтова, А. Івченко, Л. Усаченко, В. Степаненко та інші); роль громадських організацій у становленні та розвитку громадянського суспільства (В. Коваленко, А. Лясота, А. Матвійчук, М. Шевченко, О. Юлдашев та інші); правові аспекти взаємовідносин громадських організацій і держави (А. Галай, В. Ковальчук, В. Кравчук, С. Пономарьов та інші); соціальна відповідальність громадських організацій в Україні (У. Волинець, В. Дементов, І. Стронянська, І. Ткачук та інші). Громадські організації є також об'єктом численних емпіричних соціологічних та статистичних досліджень в Україні [1; 3; 4; 5; 6; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 16]. В той же час слід зазначити, що результати таких досліджень швидко втрачають свою актуальність, що обумовлено суттєвими змінами в українському суспільстві, та досить часто мають фрагментарний характер. Для розуміння ж загальних особливостей та тенденцій розвитку громадських організацій в Україні необхідно постійно здійснювати аналіз наявних напрацювань.

Мета статті – визначити головні тенденції розвитку громадських організацій в Україні на основі вторинного аналізу результатів емпіричних соціологічних та статистичних досліджень з 2014 року до теперішнього часу.

В сучасному науковому дискурсі існує багато підходів до визначення поняття «громадська організація» [2]. Враховуючи це різноманіття узагальнено громадську організацію можна визначити як добровільне, незалежне, неприбуткове об'єднання громадян, яке засноване на спільності інтересів її членів і спрямоване на досягнення соціально значущих цілей, захист інтересів та вирішення гострих соціальних проблем суспільства, громад, соціальних груп та індивідів.

Розгалужена мережа громадських організацій різного спрямування традиційно розглядається в якості однієї з ознак демократичного суспільства. За офіційними даними, кількість зареєстрованих громадських організацій в Україні з року в рік зростає. Так, у 2011 році в Україні було зареєстровано 55113 громадських організацій, а станом на 01.01.2018 р. – вже 80500 (рис. 1). Найактивнішими областями за кількістю зареєстрованих громадських організацій є Львівська, Одеська, Закарпатська, Харківська, Дніпропетровська, Миколаївська та Запорізька.

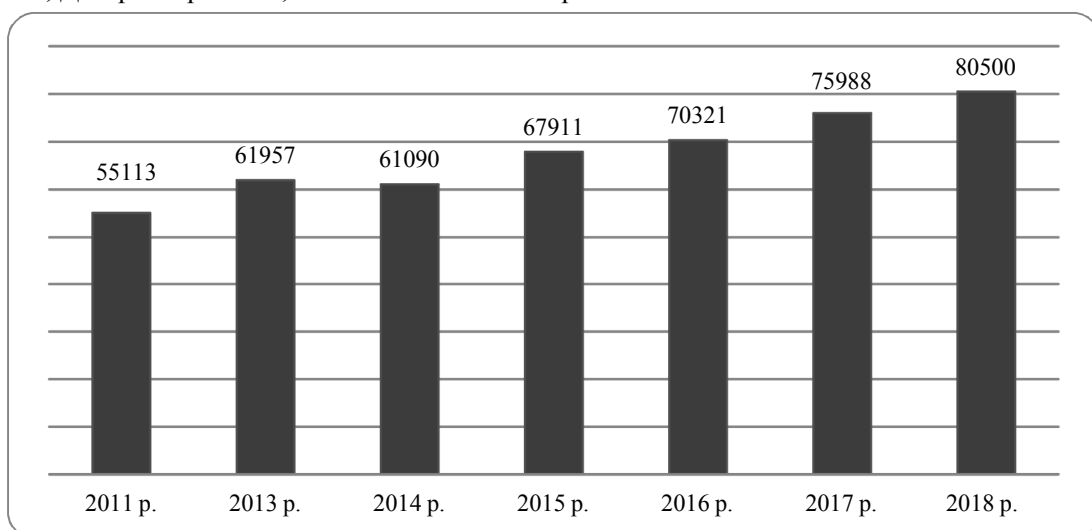

Рисунок 1. Динаміка кількості громадських організацій в Україні у 2011-2018 рр. [6]

За даними Єдиного державного реєстру установ та організацій (ЄДРПОУ), оприлюдненими Державною службою статистики на початок 2018 року, в Україні було зареєстровано 80500 громадських організацій, 27600 профспілок та їх об'єднань, 16837 благодійних організацій, 25200 релігійних

організацій, 28000 об'єднань співвласників багатоквартирних будинків та 1497 органів самоорганізації населення [16, с. 107].

Варто зазначити, що з 2014 року статистичні дані щодо динаміки кількості громадських організацій в Україні наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції (АТО). Тому в 2015 році ми спостерігаємо тенденцію до зменшення кількості зареєстрованих організацій. Натомість у 2016-2017 рр. сформувалась протилежна тенденція, пов'язана зі стрімким зростанням їх кількості. Можна припустити, що збільшення кількості недержавних організацій упродовж останніх років зумовлено переважно поширенням в Україні мережі організацій, зорієнтованих, по-перше, на вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб¹ з Донбасу й анексованого Криму, по-друге, на вирішення проблем постраждалих під час проведення АТО військовослужбовців та цивільного населення [12, с. 16]. Наприклад, станом на березень 2017 р. заявили про себе 395 організацій (асоціацій) ветеранів АТО («Братерство АТО», «Волонтерська служба», «Мир і Ко», «Армія SOS», «Крила Фенікса», «Патріот» та інші).

За даними Державної служби статистики, в Україні за напрямками та видами діяльності функціонують переважно оздоровчі та фізкультурно-спортивні організації, організації професійної спрямованості, молодіжні, освітні, культурно-виховні, об'єднання ветеранів та інвалідів тощо [6]. Такий розподіл, за деякими експертними висновками, цілком відповідає структурі неурядових організацій Європи [15, с. 263].

Безперечно, що події 2014 року змінили напрямки діяльності громадських організацій. Це підтверджують дані комплексного дослідження «НДО у зовнішньому середовищі: організаційні проблеми та можливості розвитку»,² проведеного на замовлення Форуму НДО в Україні в грудні 2017 р. - лютому 2018 р. За даними дослідження, впродовж 2017-2018 рр. збільшилась частка тих організацій, які зосереджені на юридичних, психологічних, консультаційних послугах, правозахисній діяльності та наданні допомоги внутрішньо переміщеним особам у вирішенні їх проблем (54%). Також значно збільшилась частка тих організацій, які орієнтують свою діяльність на місцеві громади та об'єднання (64%), молодь та підлітків (57%). Кожна друга громадська організація спрямовує свою діяльність на співпрацю з представниками органів державної та місцевої влади (51%). На жаль, лише незначна кількість організацій опікується соціально вразливими групами населення – це люди похилого віку, особи з обмеженими можливостями, мігранти, особи, які повернулися з місць позбавлення волі тощо (від 26% до 13% опитаних) [9, с. 6, 15].

Серед основних проблем, які вирішують громадські організації – проблеми наслідків конфлікту та побудови миру (48%); проблеми створення ефективного та прозорого місцевого самоврядування (46%); проблеми адаптації переселенців (42%); проблеми місцевих громад (28%); проблеми соціального захисту (26%); проблеми домашнього насильства і гендерної нерівності (25%) та інші (рис. 2).

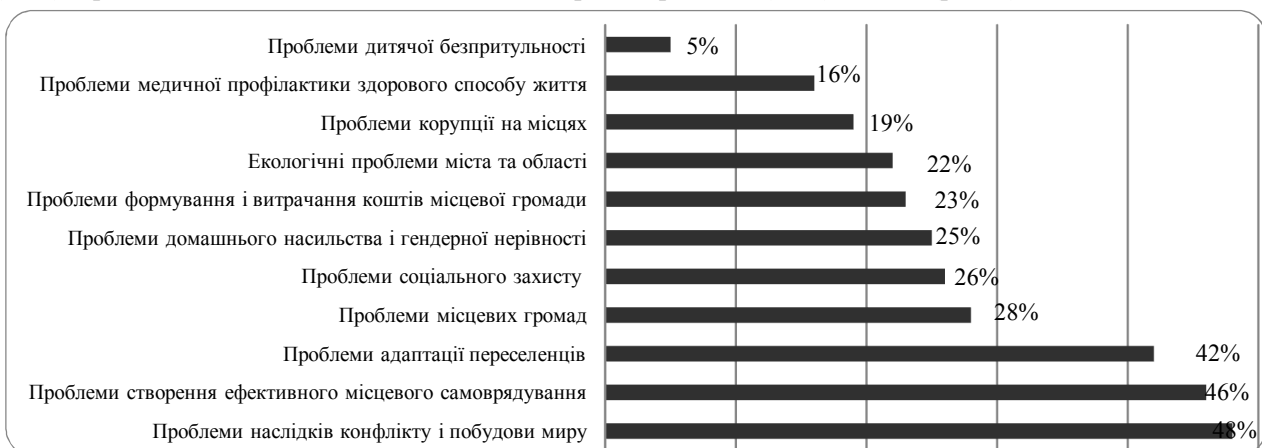

Рисунок 2. Проблеми, на вирішення яких спрямована діяльність громадських організацій [9]

Важливою складовою ефективного функціонування будь-якої громадської організації є її фінансування. За даними Державної служби статистики, для своєї діяльності громадські організації у 2017 р. отримали з різних джерел 7,3 млрд грн. Основну частину становили кошти від благодійників – 3,8 млрд грн (52,3% від загальної суми фінансування). Від господарської діяльності товариств, підприємств

¹За даними Міністерства соціальної політики, на початок 2018 року кількість вимушених переселенців з Донбасу й анексованого Росією Криму складає близько 1,6 млн. осіб [8].

²Опитування проведене з метою комплексної оцінки потреб у організаційному розвитку українських неурядових організацій в Дніпропетровській, Запорізькій, Харківській та підконтрольній території Донецької та Луганської областей за сприянням Європейської дослідницької асоціації (ЕРА).

(юридичних осіб), створених громадською організацією для виконання її мети (цілей) та напрямів діяльності – 110 млн грн (15,2%), від членських внесків отримано 720 млн грн (9,9%) (рис. 3).

Протягом 2017 року громадські організації використали 87,6% наявних коштів, залишок становив 666,3 млн грн. Найбільше коштів було використано на благодійну діяльність – 29,7% (1,8 млрд грн). Оплата послуг та праці становила відповідно 26,2% (1,6 млрд грн) та 17,5% (1,1 млрд грн) використаних коштів [6].

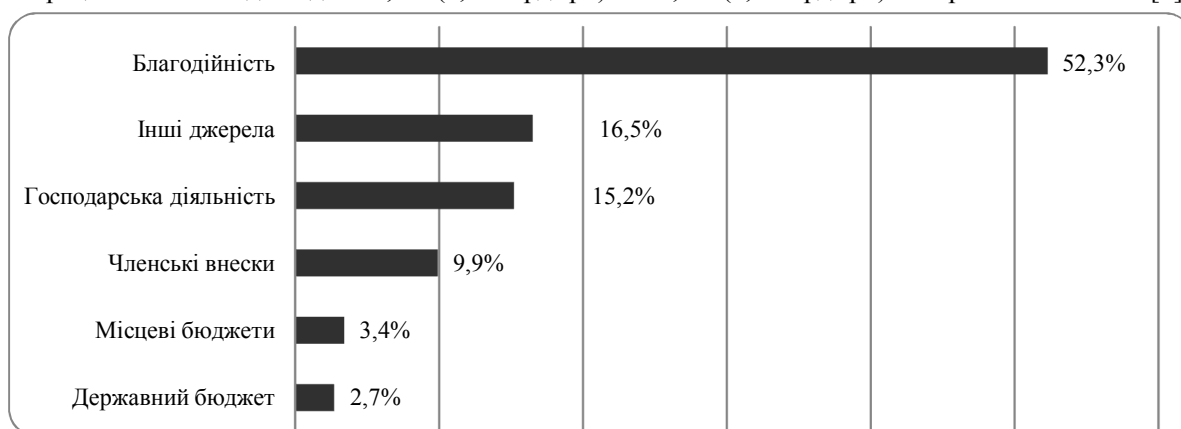

Рисунок 3. Джерела фінансування діяльності громадських організацій у 2017 р. [6]

У структурі бюджету українських громадських організацій допомога міжнародних донорських організацій є дуже вагомою. За результатами дослідження «НДО у зовнішньому середовищі: організаційні проблеми та можливості розвитку» [9], більше половини організацій отримують від них грантову допомогу для здійснення власних проєктів. Серед донорських організацій, які найчастіше надають гранти громадським організаціям в Україні слід згадати такі, як Програма розвитку ООН, Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), Європейський Союз, Фонд «Відродження», ЮНІСЕФ, Німецьке товариство з міжнародного співробітництва (GIZ), Посольство Великобританії, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNCHR), Міжнародна організація з міграції, Посольство Нідерландів, Міжнародний Червоний Хрест, Агентство Канади з міжнародного розвитку (CIDA) та інші [9, с. 18].

З іншого боку, слід зазначити, що, на думку громадян України, фінансування громадських організацій в Україні повинно здійснюватися з інших джерел. Так, відповідно до результатів опитування громадської думки для оцінки змін в обізнаності громадян щодо громадських організацій та їхньої діяльності,³ проведеного організацією Пакт (Pact) спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва в травні 2018 року, на запитання «Хто, на вашу думку, повинен найбільше фінансувати громадські ініціативи/неурядові організації?» третина респондентів відповіла, що в першу чергу фінансувати українські громадські організації має держава (35%), 21% респондентів вважають, що це обов'язок бізнесу, 17% зазначили, що фінансування має надходити від громадян, що належать до груп, які представляють ці організації, або їхні друзі/сім'ї. Лише незначний відсоток населення вважає, що це відповідальність іноземних громадян (3%) та урядів інших країн (1%) [10].

Високий рівень участі громадян у діяльності громадських організацій є одним з основних показників розвитку громадянського суспільства та громадської активності населення. В той же час, офіційні статистичні дані та результати соціологічних досліджень за цим показником суперечать один одному. Так, за даними Державної служби статистики України, в 2017 році загальна кількість членів громадських організацій нараховувала 19,9 млн осіб [6], тоді як чисельність населення України на 1 січня 2017 року становила 42,6 млн осіб [6]. Тобто, згідно цих даних, 47% українців (всіх вікових категорій) були членами громадських організацій. Натомість, за результатами національних щорічних моніторингових опитувань Інституту соціології НАН України в 2017 році 17,9% респондентів зазначили, що вони є членами громадських, політичних організацій чи рухів, тобто лише 7,6 млн осіб [13, с. 433].

Згідно результатів третьої хвилі опитування громадської думки для оцінки змін в обізнаності громадян щодо громадських організацій та їхньої діяльності (травень-червень 2018 року), проведеного організацією Пакт (Pact), лише 5% населення взяли участь у діяльності громадських організацій, і ця частка не змінилася з вересня 2017 року [10].

За даними загальнонаціонального дослідження «Громадянське суспільство в 2018-му: нові

³Опитування проводилися по всій Україні серед мешканців старше 18 років. Вибірка склала 2001 респондентів та відображає розподіл дорослого населення України за віком, статтю, областю та населеним пунктом (за винятком АР Крим і тимчасово непідконтрольних українському уряду територій Донецької та Луганської областей). Теоретична похибка вибірки становить 2,2%. Соціологічне опитування проводилося в три хвилі: 1 хвиля: серпень-вересень 2017 р.; 2 хвиля: грудень 2017 р. – січень 2018 р.; 3 хвиля: травень-червень 2018 р.

виклики, нові завдання»,⁴ яке було проведено Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова, 2,9% опитаних є членами громадських організацій, а 85,3% респондентів – не вважають себе членами жодних громадських об'єднань [5].

Таблиця 1

Членство в громадських організаціях, об'єднаннях, партіях у 2018 р. (n=2004, %) [5]

Громадська організація	2,9
Політична партія	1,5
Релігійне об'єднання	2,9
Профспілка	4,9
Наукове, освітнє об'єднання	0,8
Творча спілка	0,8
Інше	2,0
Ні, я не є членом жодного з громадських об'єднань	85,3

Хоча відсоток членів громадських організацій в Україні є відносно низьким (у порівнянні з країнами Європейського Союзу), мотиви українців щодо створення громадських організацій та участі в їх діяльності є суспільно значущими. Це підтверджують дані опитування 2018 року, в якому респонденти, відповідаючи на запитання щодо причин участі в діяльності громадських організацій, найчастіше обирали такі варіанти відповіді: «небайдужість до стану справ у країні» (20% опитаних), «допомога нужденним» (20%), «прояв громадської позиції» (17%) та інші [10].

Цікавими є дані щодо членства в різних типах громадських об'єднань залежно від віку. Дослідники відзначають, що респонденти, яким понад 60 років, частіше є членами релігійних об'єднань (4,2%), молодь 18-29 років частіше бере участь у діяльності громадських організацій (4,0% серед молоді та 1,5% серед старших респондентів); членами профспілок переважно є люди середнього віку [5].

Таблиця 2

Членство в громадських організаціях, об'єднаннях, партіях у 2018 р. (n=2004, %) [5]

	18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і старші
Громадська організація	4,0	3,3	3,9	2,5	1,5
Політична партія	1,7	1,4	2,7	1,1	1,0
Релігійне об'єднання	1,3	2,0	3,1	4,1	4,2
Профспілка	5,9	4,8	6,9	3,2	4,0
Наукове, освітнє об'єднання	1,4	0,3	0,5	0,9	0,8
Творча спілка	1,0	0,2	0,0	1,0	1,4
Інше	3,3	1,3	2,9	1,6	1,2
Ні, я не є членом жодного з громадських об'єднань	82,8	88,1	81,5	88,5	87,3

Серед найпоширеніших причин відмови від участі у діяльності громадської організації – брак часу та/або мотивації брати участь в їхній діяльності, невіра у те, що така діяльність може мати реальний вплив на ситуацію, впевненість в тому, що держава має сама турбуватися про вирішення проблем та інші (рис. 4) [10].

Однією з особливостей розвитку громадських організацій в Україні є те, що на фоні невисокого рівня участі громадян в їх діяльності, в країні досить поширеними є практики волонтерства. Це узгоджується з думкою В. Степаненко, що «показник членства в громадських організаціях не зовсім коректно ототожнювати із характером та ступенем громадської участі» [15, с. 268-269].

За даними загальнонаціонального дослідження «Волонтерський рух в Україні»⁵, в 2014 році досвід волонтерства отримали майже чверть українців (23%), а основним напрямом їхньої діяльності була допомога українській армії та пораненим (70% волонтерів), а також допомога важкохворим дітям, людям похилого віку (38% волонтерів) [4]. Утім, на думку сучасних дослідників [12], неможливо визначити реальний кількісний склад учасників волонтерського руху через постійне його поповнення, небажання волонтерів афішувати свою діяльність та напівлегальний статус частини волонтерських організацій.

⁴ Опитування проведено з 15 по 19 грудня 2017 року в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей. Опитано 2004 респонденти віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%.

⁵ В публікації наведені дані дослідження волонтерства та благодійності в Україні, яке було проведено в 2014-му році GfK Ukraine на замовлення Організації Об'єднаних Націй. Дослідження проводилось по всій Україні, включаючи території, які знаходились в зоні АТО за винятком Криму, за допомогою методології CATI. Було опитано 1000 респондентів у віці 16 років і старше. Вибірка репрезентативна населенню України (за винятком Криму) за регіоном, розміром населеного пункту, статтю та віком згідно даних Державної служби статистики.

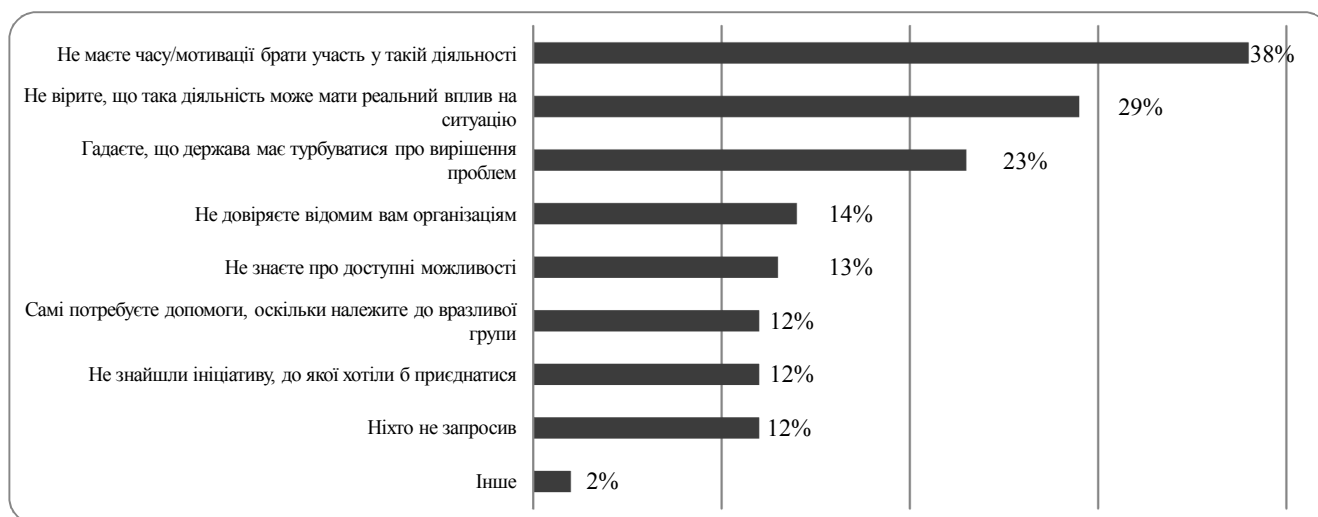

Рисунок 4. Причини відмови респондентів від участі у діяльності громадської організації в 2018 р. (n=2000) [10]

За результатами соціологічного дослідження «Благодійність і волонтерство»,⁶ проведеного в 2016 році Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно із соціологічною службою Центру Разумкова, відсоток тих, хто постійно займається волонтерською діяльністю, у порівнянні з 2014 роком, значно скоротився і становив 16%. Але протягом 2016 року істотно зріс відсоток тих людей, які надавали грошову та/або матеріальну допомогу для здійснення благодійних акцій та підтримки благодійних організацій (37%) в порівнянні з 2014 роком (21%). Суттєвим напрямом волонтерства протягом 2015 і 2016 років була діяльність, пов'язана із наданням допомоги армії – таку допомогу надавали близько 65% у 2015-му і 62% у 2016-му із тих, хто здійснював волонтерську діяльність. Водночас слід відзначити, що у 2016 році волонтерська діяльність поступово спрямовується й на інші сфери. Так, допомога хворим та інвалідам у структурі благочинної діяльності у 2015 році становила 21%, а в 2016 році – вже 35%, допомога дітям-сиротам зросла з 12% до 23%, а людям похилого віку – з 6% до 12%. Тобто, протягом 2016 року при збереженні явного пріоритету допомоги армії, відбувається повернення благодійної діяльності у традиційні сфери [1]. Загалом наведені дані свідчать, що волонтерський рух дістав суттєвого поширення в Україні з 2014 року.

«Саме такий вибух активності й дієвості волонтерських ініціатив та діяльності волонтерських, благодійних організацій у допомозі українським військовим і постраждалим категоріям населення зумовив сплеск довіри громадян України до цих організацій» [12, с. 17]. Так, згідно результатів опитування «Омнібус»,⁷ проведеного Київським міжнародним інститутом соціології в 2015 році, найбільшою довірою серед населення користувалися церква та волонтери. Більш ніж половина українців довіряла волонтерам (57,6%), громадським організаціям довіряло 34,5% [3]. Дані соціологічного дослідження «Ставлення громадян України до суспільних інститутів, електоральні орієнтації»,⁸ проведеного соціологічною службою Центру Разумкова в квітні 2017 року, також свідчать, що в 2017 році серед інститутів держави та суспільства найбільшу довіру мали волонтерські організації (ім довіряло 66% опитаних); рівень довіри до громадських організацій становив майже 44% [14]. У 2018 році, згідно результатів «Опитування громадської думки для оцінки змін в обізнаності громадян щодо громадських організацій та їхньої діяльності», з точки зору опитаних, волонтери заслуговують більше довіри (60% опитаних), ніж громадські організації (45%) [10]. Тренд щодо зростання довіри до волонтерів, в порівнянні з громадськими організаціями, на нашу думку, може бути пояснений низьким рівнем інформування громадськості про діяльність останніх.

Таким чином, до головних тенденцій розвитку громадських організацій в Україні з 2014 року до

⁶ Дослідження проведено з 16 по 20 грудня 2016 року в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей. Опитано 2018 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%. Опитування проведено на замовлення Українського форуму благодійників.

⁷ Опитування проводилося з 4 грудня по 14 грудня 2015 року в 110 населених пунктах (PSU) в усіх областях України, окрім Автономної Республіки Крим, за стохастичною вибіркою, репрезентативною для населення України віком від 18 років. Методом інтерв'ю опитано 2022 респонденти. У Луганській області опитування проводилося тільки на територіях, що контролюються Україною, у Донецькій області дослідження проводилося на територіях, що контролюються і на територіях, що не контролюються Україною.

⁸ Дослідження проведено соціологічною службою Центру Разумкова з 21 по 26 квітня 2017 року. Було опитано 2018 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України, за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей за вибіркою, що репрезентує доросле населення за основними соціально-демографічними показниками. Вибірка опитування будувалася як багатоступенева, випадкова із квотним відбором респондентів на останньому етапі. Теоретична похибка вибірки (без врахування дизайн-ефекту) не перевищує 2,3% з імовірністю 0,95.

теперішнього часу можна віднести:

- зростання кількості зареєстрованих громадських організацій;
- збільшення серед громадських організацій кількості тих, які орієнтовані на вирішення проблем військовослужбовців із зони АТО, внутрішньо переміщених осіб та громадян, постраждалих від конфлікту на сході України;
- збільшення обсягів фінансування громадських організацій переважно за рахунок надходжень від міжнародних благодійних організацій-донорів;
- поширення практик волонтерської діяльності серед населення України, яке навіть надає перевагу участі у волонтерській діяльності членству в громадських організаціях;
- зростання довіри населення України до діяльності волонтерів та громадських організацій.

Проведений аналіз статистичних даних та результатів соціологічних досліджень є лише однією зі спроб узагальнення головних тенденцій розвитку громадських організацій в сучасній Україні і, звичайно, не може бути вичерпним. Подальші дослідження слід спрямовувати, на наш погляд, на поглиблене вивчення тенденцій, чинників розвитку громадських організацій. Крім того важливим напрямом аналізу вважаємо вивчення рівня соціальної відповідальності громадських організацій в сучасній Україні.

Література:

1. Благодійність і волонтерство-2016: результати соціологічного дослідження. Київ, 2016. URL: <https://dif.org.ua/article/blagodiynist-i-volonterstvo-2016-rezultati-sotsiologichnogo-doslidzhennya> (дата звернення: 28.07.2018).
2. Вітковська І. М. Громадська організація: теоретичні основи визначення // Габітус. 2018. Вип. 6. С. 36–39.
3. Волонтерство в Україні: загальнонаціональне дослідження. Київ, 2015. 32 с.
4. Волонтерський рух в Україні. GfK Ukraine, 2014. URL: https://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/dyna_content_import/2015-09_01_press_releases/data/ua/Documents/Presentations/report_vyshlisky.pdf (дата звернення: 28.07.2018).
5. Громадянське суспільство в 2018-му: нові виклики, нові завдання. Публічна дискусія до 25-річчя «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва». Київ, 6 березня 2018. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/13963398165a9eef1b022177.77359526.pdf> (дата звернення: 25.07.2018).
6. Державна служба статистики України. Офіційний веб-портал. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 24.07.2018).
7. Довіра до соціальних інституцій та груп. Київ : Київський міжнародний інститут соціології, 2015. URL: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=579&page=1> (дата звернення: 28.07.2018).
8. Міністерство соціальної політики. Офіційний веб-портал. URL: <https://www.msp.gov.ua> (дата звернення: 24.07.2018).
9. НДО у зовнішньому середовищі: організаційні проблеми та можливості розвитку: аналітичний звіт за результатами комплексного дослідження, проведеного на замовлення Форуму НДО в Україні. Київ, 2018. 47 с. URL: http://www.ngoforum.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/NGOF_NGOSanalysis.pdf (дата звернення: 25.07.2018).
10. Опитування громадської думки для оцінки змін в обізнаності громадян щодо громадських організацій та їхньої діяльності. Pact Inc., 2015-2018. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/11840830095b58982de29a54.07265026.pdf> (дата звернення: 24.07.2018).
11. Про діяльність громадських організацій в Україні у 2017 році: стат. зб. / Держ. служб. статистики України. Київ, 2018. 75 с.
12. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні: аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2017. 56 с.
13. Результати національних щорічних моніторингових опитувань 1992-2016 років. Київ : Інститут соціології НАН України, 2017. URL: <http://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/dodatki2016.pdf> (дата звернення: 24.07.2018).
14. Ставлення громадян України до суспільних інститутів, електоральні орієнтації: результати соціологічного дослідження. Київ : Центр Разумкова, 2017. URL: <http://razumkov.org.ua/uploads/socio/Press0417.pdf> (дата звернення: 28.07.2018).
15. Степаненко В. П. Громадянське суспільство: дискурси і практики. Київ : Інститут соціології НАН України, 2015. 420 с.
16. Україна у цифрах 2016: стат. зб. / Держ. служб. статистики України. Київ, 2017. 240 с.

Тенденции развития общественных организаций в современной Украине

В статье проанализированы результаты статистических и социологических исследований, которые были проведены в Украине с 2014 года относительно численности зарегистрированных общественных организаций, основных направлений их деятельности, и участия граждан в ней, источников финансирования, уровня доверия к общественным организациям со стороны населения и др. На основе вторичного анализа результатов эмпирических социологических и статистических исследований определены основные тенденции развития общественных организаций в Украине: рост числа зарегистрированных общественных организаций; увеличение числа организаций, которые ориентированы на решение проблем военнослужащих, внутренне перемещенных лиц и граждан, пострадавших от конфликта на востоке Украины; увеличение объемов финансирования общественных организаций преимущественно за счет поступлений от международных благотворительных организаций-доноров; распространение практик волонтерской деятельности среди населения Украины; рост доверия населения Украины к деятельности волонтеров и общественных организаций.

Ключевые слова: общественная организация, волонтерская деятельность, гражданское общество, тенденция и др.

Отримано 22.10.2018